

[рец.]: **Богдан Якимович. Петро Богдан Іванович Крип'якевич. 1923–1980. Бібліографічний довідник** / Міністерство освіти і науки України; Львівський національний університет імені Івана Франка, Хімічний факультет / Уклад.: Є. Гладисhevський, С. Пукас, Н. Лясковська, О. Романів, Ю. Луцишин; Наук. ред.: О. Бодак, Р. Гладисhevський – Львів; Івано-Франківськ, 2005. – 124 с. Наклад 300 прим.

Всюдисущий і всесильний (?) Інтернет справді дає можливість досить швидко віднайти інформацію про праці того чи іншого вченого, однак він ніколи не замінить ні друкованої книжки, ні навіть такий її різновид, як бібліографічні покажчики.

Поява на денне світло рецензованого “Бібліографічного (?) довідника” – чому після визнання жанру ставлю знак запитання, скажу нижче – явище, яке вітають не лише колеги високоталановитого вченого-хіміка Петра Богдана Крип'якевича, а й культурна спільнота Львова та України. П. Б. Крип'якевич – частина визначної для нашої історії родини, батько якого став гідним продовжувачем свого вчителя М. Грушевського, а на його синах, Петрові та Романові, як це часто буває, природа не відпочила, обидва вони стали вченими, а Роман до всього – і громадським діячем, якому судилося вхопити шмат лиха в “найгуманнішому” комуністичному раю.

Книжка підготована до друку на кафедрі хімії Львівського університету в 2003 р. з нагоди 80-річчя від дня народження вченого і видана у видавництві “Грань” у Івано-Франківську завдяки заходам учениці доктора хімічних наук П. Б. Крип'якевича, відомої громадської діячки на Прикарпатті Уляни Скальської.

Насправді маємо справу не з “бібліографічним”, а з “біобібліографічним” довідником, який, по суті, складається з двох частин – студій про життя та наукову діяльність вченого, спогадів про нього, а друга – це вже бібліографічний (біобібліографічний) покажчик (чи покажчики).

До першої частини входять дві передмови – одна від укладачів, друга – пера декана хімічного факультету, відомого вченого, високоінтелектуальної та виваженої людини Ярослава Каличака. До цього блоку належать також “Фрагменти спогадів про навчання в гімназії (1934–1939)” пера самого П. Б. Крип'якевича. Ці невеличкі за обсягом спогади дають можливість зрозуміти атмосферу, яка панувала в одній з небагатьох на цілу Галичину українських державних гімназій, як виховувалася тодішня українська еліта.

Синтетичну статтю про наукову спадщину ювіляра подав видатний вчений та колега, довголітній проректор Львівського університету професор Євген Гладисhevський під заголовком “Петро Богдан Іванович Крип'якевич, доктор хімічних наук, професор Львівського університету імені Івана Франка, видатний український кристалохімік”. Очевидно, при всій повазі до усіх решти поданих у книжці матеріалів, стаття Є. Гладисhevського вирізняється якраз фаховістю оцінки доробку вченого. Будучи практично прикутий до ліжка, захворівши в молодості на важку хворобу, П. Б. Крип'якевич екстерно (з відзнакою) закінчує хімічний факультет

Львівського університету, захищає кандидатську та докторську дисертації, здобуває наукове звання “Старший науковий співробітник”, стає автором 235-ти наукових публікацій і одним з провідних кристалографів світу середини ХХ ст. Монографія П. Б. Крип’якевича “Структурні типи інтерметалічних сполук”, видана в Москві 1977 р., є визначним внеском у цю галузь на світовому рівні. Є. Гладишевський відзначає, що П. Б. Крип’якевич у співавторстві з колегами вперше синтезував 593 інтерметалічні сполуки і встановив їх кристалічну структуру, серед них 25-ти невідомих структурних типів. До честі львівських вчених, серед яких провідне місце належить Крип’якевичу, вони відкрили майже десяту частину усіх відомих у світі структурних типів інтерметалічних структур. Попри свій стан здоров’я, П. Б. Крип’якевич брав участь у багатьох наукових конференціях, зокрема й закордонних. Не маючи можливості бути на них особисто, надсилав свої доповіді, навіть сплачував вступні внески. З метою ознайомлення з працями кафебри, доробком П. Б. Крип’якевича до Львова приїжджали відомі у світі вчені – члени Академії наук СРСР М. В. Белов, М. В. Агеєв, Г. Б. Бокій, академік АН УРСР І. М. Францевич, видатні кристалохіміки світу К. Шуберт (Німеччина), Е. Парте (Швейцарія), К. Лукашевич (Польща), М. Сікіріца (тодішня Югославія), Ф. Г. Спеддінг (США), Т. Лундстрем (Швеція). Під керівництвом П. Б. Крип’якевича захищено 12 кандидатських дисертацій, а в англомовному “Історичному атласі кристалографії” (1990) його систематика структурних типів зарахована до фундаментальних наукових відкриттів ХХ століття. Є. Гладишевський подає також бібліографію публікацій про П. Б. Крип’якевича, опублікованих в українських та закордонних журналах, некролог, який надрукував російською та англійською мовами журнал “Кристаллографія” (Москва, 1981), окремі телеграми-співчуття та листи з приводу його смерті.

Усі подальші статті – це спомини людей, які були друзями і колегами П. Б. Крип’якевича. Цей умовний підрозділ відкривається публікацією доповіді видатного українського історика, друга дитинства Ярослава Дашкевича, яку під заголовком “Петро Богдан Крип’якевич: канва спогадів”^{*} він виголосив на хімічному факультеті Львівського університету імені Івана Франка 20 березня 1998 р. під час відзначення 75-річчя від дня народження вченого. Спогади є дуже цінні – йдеться не лише про дитинство та юність братів Петра та Романа Крип’якевичів, але й про родинну атмосферу в домі видатного українського історика, одного з найталановитіших учнів М. Грушевського, академіка Івана Крип’якевича, про місця їх помешкань у Львові, про гімназійні роки в умовах польської окупації Галичини, про підрадянську дійсність, яка привела до ув’язнення матері автора Олени Степанів-Дашкевич та і його самого, а далі звільнення з роботи Романа Крип’якевича – власне про те, що міг знати лише проф. Я. Дашкевич.

Після того опубліковані спомини учнів та колег П. Б. Крип’якевича (“Людина-легенда” Орести Залуцької, “Спогади” Олега Заречнюка, “Пам’яті П. І. Крип’якевича” Дарії Семинишин, “Петро Іванович” Галини Кирчів, “Петро Іванович у моєму житті” Елеонори Мельник, “Мій керівник дипломної та

^{*} Цей матеріал був вперше надрукований у збірнику “Україна. Культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 8: Іван Крип’якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 695–699 та у двох виданнях книжки Я. Дашкевича “Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури” (Львів, 2005, 2007).

дисертаційної робіт” Дмитра Франкевича, “Видатний вчений, титан праці, лицар духу” Уляни Скальської (Головацької). У кожному з цих споминів – унікальні і неоціненні штрихи не лише до біографії П. Б. Крип’якевича, але й умов, в яких тоді жила і працювала українська інтелігенція.

А тепер про суто бібліографічну частину довідника – упорядники іменують її “Покажчики А, Б, В”. Покажчик А – це “Наукові публікації доктора хімічних наук Петра Богдана Крип’якевича”, охоплює його праці за хронологією по роках, а в межах років – за абеткою, починаючи від першої студентської публікації 1948 р., опублікованої в збірнику “Научные работы студентов Львовского университета” (1948, №1) – зверніть увагу, студентський збірник тоді виходив російською мовою! – аж до посмертної публікації у “Доповідах АН УРСР” (1982, №3) – усього 235 позицій, разом з монографією та авторефератами дисертацій.

Покажчик Б – “Кандидатські дисертації, виконані під керівництвом доктора хімічних наук П. Б. Крип’якевича (з вказанням року захисту дисертації та співкерівника”. По суті, це вже і є якраз знову “біографічна” частина довідника. Цікаво, що тут подано також портрети здобувачів ученого.

Для фахівців наукового напрямку, в якому працював П. Б. Крип’якевич, дуже важливим є Покажчик В – “Інтерметалічні сполуки, відкриті Петром Богданом Крип’якевичем (за даними його друкованих праць; подані роки та хімічні формули)”.

Наприкінці книжки подано коротенькі біографічні довідки про укладачів, авторів статей та редакторів книжки. Отже, чисто бібліографічна частина довідника обмежена, по суті, лише Покажчиком А, с.77 – 108. Окрім того книжка широко ілюстрована багатьма світлинами, які люб’язно надала упорядникам для публікації відома мисткиня та громадська діячка, дружина Романа Крип’якевича Олександра. Тому доцільно було б назвати видання таки “Біобібліографічним довідником”.

На наш погляд не допрацювало й видавництво “Грань” в Івано-Франківську. *По-перше*, верстка, технічне редагування книжки та якість поліграфії могли би бути кращими; *по-друге*, видання мусило би мати ІББМ – знак міжнародного реєстру друкованого видання, без якого книжка є просто тиражованим рукописом.

Прикрим недоглядом упорядників є те, що на стор. 5 уривок з Прологу “Великі Роковини” Івана Франка чомусь названий віршем “Встане славна Мати Україна”. До речі, цей твір вперше був опублікований в газетах “Діло” № 233 та “Буковина” № 126 від 20 жовтня/1 лист. 1898 р., а прочитав його вперше у Львові того ж дня на сцені театру графа Скарбка Л. Лопатинський – далі йшла кантата І. Кишакевича на сл. Т. Шевченка “На вічну пам’ять Котляревському” та вистава І. Котляревського “Наталка Полтавка”. Такі помилки не личить робити у виданнях Франкового університету.

* * *

Небагато прожив на світі П. Б. Крип’якевич – народився 10 лютого 1923 р. у Львові, практично все своє життя провів у столиці Галичини, а помер 2 грудня 1980 р. у тому ж місті, знайшовши останнє пристанище в тиші Личаківського цвинтаря.

Один у другого питаєм,

Нащо нас мати привела?

Чи для добра? Чи то для зла?

*Нащо живем? Чого бажаєм?
І, не дознавшись, умираєм,
А покидаємо діла..**

Щодо запитань Тараса Шевченка, нашого національного Пророка, викладених на папір у “Малій книжці” на засланні орієнтовно 1847 р., стосовно особи П. Б. Крип’якевича можна відповісти однозначно – для добрих справ на славу рідного народу, а його діла, які передчасно залишив (зрештою, як і більшість талановитих людей), стали вагомими науковими досягненнями, що навічно записані до скарбниці світової науки.

Наступного року вшановуватимемо 90-річчя від дня його народження. Хотілося б, щоб ця книжка з виправленнями та доповненнями була перевидана, щоб люди, які його добре знали, приміром братова Олександра (Леся) Крип’якевич з Цегельських, живі ще сучасники доповнили видання своїми спогадами. Сам написати про Петра Богдана не зможу – коли познайомився і щиро подружив з його братом Романом Крип’якевичем, того в живих не було вже три роки. А от про Романа Івановича – мушу!

Маємо надію, що славний хімічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка якісно перевидасть цей цінний біобібліографічний покажчик, доповнивши його також хоч неповним індексом цитувань праць ученого. Це обов’язок перед нашим і минулим, і майбутнім.

Львів–Наварія, 21–22 червня 2012 р.

* Шевченко Т. Повне збір. творів: У 12 т. Київ: Наук. думка, 2001. – Т.2: Поезія 1847–1861. – С.53.